

València, 28 de febrer de 2014

El desenvolupament sostenible es podria millorar amb la integració preferent de la perspectiva de gènere

- **Cap a un enfocament integrador de la sostenibilitat: possibles sinergies entre gènere i medi ambient**

La professora i investigadora del Departament d'Economia Aplicada de la Universitat de València Isabel Pla i Sandra Guevara de Molina, doctoranda en aquesta universitat, han participat en una investigació sobre les sinergies entre el gènere i l'entorn com a proposta integrativa d'aproximació a la sostenibilitat. L'estudi s'ha publicat en la Revista de la CEPAL, una publicació de la Comissió Econòmica per a l'Amèrica Llatina i el Carib de les Nacions Unides, l'objectiu de la qual és la de contribuir a l'examen dels problemes de desenvolupament socioeconòmic de la regió.

La crisi actual ens ha canviat la vida i també la percepció de la nostra societat i del nostre món. Ara bé, la crisi que patim no és un mal moment aïllat. Com concloïa l'informe de la Comissió Mundial sobre el Medi i el Desenvolupament, *Our Common Future*, estem abocats a recaigudes successives si al planeta predomina la pobresa i la desigualtat. “Malgrat que s'han fet alguns progressos des de la convenció de les Nacions Unides sobre el medi ambient i el desenvolupament de 1992, encara no hem adoptat una ruta de desenvolupament que tinga en compte la manera en què funcionen els ecosistemes o les persistents desigualtats socials i de gènere”, afirma Guevara. Per la seua banda, Isabel Pla, coordinadora del Microclúster Gènere i Sostenibilitat, diu que “El desenvolupament sostenible es podria millorar amb la integració preferent de la perspectiva de gènere i de l'ètica de la cura”. Les investigadores han estudiat l'enllaç entre aquests elements i exploren les sinergies entre gènere i medi ambient, alhora que plantegen una aproximació a la sostenibilitat.

En els últims anys, la crisi ha exigit un peatge humà enorme, ha afectat els ingressos dels treballadors i ha augmentat la vulnerabilitat de les persones marginades, restringint l'accés a la salut i l'educació i exacerbant conflictes. S'han adoptat una gran varietat de mesures econòmiques i financeres enfocades, principalment, a restablir l'equilibri econòmic reduint el dèficit fiscal, evitant l'esfondrament de les institucions financeres, i més recentment, en la recuperació del creixement econòmic. I és que encara es pensa que el creixement és la panacea de les malalties econòmiques del món.

Malgrat que han passat ja 20 anys des de la Conferència de Nacions Unides sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament, on es va destacar com a centre d'atenció la deterioració ecològica del nostre planeta i les seues implicacions per als éssers humans, encara avui estem

fent front als mateixos problemes, agreujats, això sí, pels nous reptes que han resultat de l'absència d'una perspectiva global, ha destacat Sandra Guevara.

Per la seua banda, la Conferència de les Nacions Unides sobre el Desenvolupament Sostenible (Rio+20) emfatitzà la gran importància del creixement, però des d'una perspectiva verda, així com la necessitat de prendre acords institucionals per a fomentar la sostenibilitat. En aquest context –ha dit Isabel Pla– és important reconèixer que el desenvolupament sostenible no pot aconseguir-se sense reconèixer els beneficis que els ecosistemes ens proporcionen, però també les desigualtats persistents en les nostres societats, com són les relacionades amb el gènere des d'una perspectiva interseccional.

Les ecofeministes, terme atribuït a l'escriptora francesa Françoise d'Eubonne, han destacat la necessitat de desafiar la invisibilitat de les dones, que comparteix moltes característiques amb la invisibilitat de la naturalesa. Les investigadores de la Universitat de València han explorat en aquest article les possibles sinergies entre l'ecologia i el feminisme, i les maneres en què aquestes dues àrees es podrien ser reforçar mútuament. Així mateix, perfilen una aproximació integrativa a la sostenibilitat i examinen la transformació possible del model econòmic prevalent occidental per a incorporar perspectives ecològiques i feministes.

Una de les aproximacions adoptada per les ecofeministes, per exemple, es centra en les estretes relacions entre els éssers humans i la natura com a desenvolupament de l'impacte de les desigualtats de gènere en l'estructura actual, i els nombrosos reptes als quals han de fer front les dones del món a causa del seu accés limitat als recursos econòmics i la seua relació amb la natura. Altres aproximacions destaquen la necessitat de revisar la conceptualització d'economia i desenvolupament.

El discurs econòmic de superació de la crisi se centra sobretot en els mercats i en els productes i ignora les persones que els produeixen i consumeixen i que, sovint, no tenen un accés sinó molt limitat a béns i serveis. I això sobretot afecta les dones, que tenen una càrrega molt superior de treball –si considerem que globalment s'encarreguen de feines no retribuïdes a casa i amb la família- i pateixen una integració precària en els mercats de treball mundials. Tot això en un context d'una feminització creixent tant de la pobresa com de la vulnerabilitat.

La conclusió de l'article és que, si volem superar no sols la crisi sinó aquest model, caldrà una intervenció decidida de l'Estat com a garant de drets, per una banda, i a més una economia que no esgote i destruesca el planeta, per l'altra. És necessari reconèixer la interrelació constant entre els ecosistemes i les persones en tot el món. La índole d'aquesta interconnexió en el sistema socioecològic fa que el mer impacte en a penes una part d'aquest sistema afecte l'equilibri mundial: d'ací la importància de realitzar avaluacions ambientals a escala planetària i de vetlar perquè les pràctiques de distribució siguin justes i per la justícia internacional. Per a les investigadores, això ens porta a una necessària elaboració conjunta d'alternatives globals entre moviments com l'ecologisme i els feminismes. I encara hauríem d'afegir dues condicions determinats: polítiques públiques que asseguren la implantació de canvis profunds en els valors fonamentals, i una acció institucional compromesa i decidida que faça veure al món la necessitat d'aquesta transformació i que genere el consens i el lideratge per a aplicar-la.

Només des d'aquesta concepció holística, amb nous valors bàsics i amb la promoció de la cooperació sobre la competència, es podrà aconseguir la superació del model que sols considera productes i guanys materials com a índex de benestar, mentre que ignora la qualitat real de vida que inclou termes personals i emocionals dels éssers humans en un món habitable i no amenaçat d'esgotament i destrucció.

Més informació:

Towards an integrative approach to sustainability: exploring potential synergies between gender and environment, Isabel Pla Julián & Sandra Guevara de Molina. *Cepal Review* **110** (2013) - <http://www.eclac.cl/publicaciones/xml/0/51560/RVI110PlaJulian.pdf>

El desarrollo sostenible se podría mejorar con la integración preferente de la perspectiva de género.

- **Hacia un enfoque integrador de la sostenibilidad: posibles sinergias entre género y medio ambiente**

La profesora e investigadora del Departamento de Economía Aplicada de la Universitat de València Isabel Pla i la doctoranda de esta misma universidad Sandra Guevara de Molina, han participado en una investigación sobre las sinergias entre el género y el entorno como propuesta integrativa de aproximación a la sostenibilidad. El estudio se ha publicado en la Revista de la CEPAL, una publicación de la Comisión Económica para América Latina y el Caribe de Naciones Unidas, cuyo objetivo es el de contribuir al examen de los problemas de desarrollo económico de la región.

La crisis actual nos ha cambiado la vida y también la percepción de nuestra sociedad y de nuestro mundo. Ahora bien, la crisis que sufrimos no es un mal momento aislado. Como concluía el informe de la Comisión Mundial sobre el Medio y Desarrollo, *Our Common Future*, estamos abocados a recaídas sucesivas si en el planeta predomina la pobreza y la desigualdad. “Aunque se han hecho algunos progresos desde la convención de Naciones Unidas sobre el medio ambiente y el desarrollo de 1992, aún no hemos adoptado una ruta de desarrollo que tenga en cuenta la manera en que funcionan los ecosistemas o las persistentes desigualdades sociales y de género”, afirma Guevara. Por su parte, Isabel Pla, coordinadora del Microclúster Género y Sostenibilidad, explica que “El desarrollo sostenible se podría mejorar con la integración preferente de la perspectiva de género y de la ética del cuidado”. Las investigadoras han estudiado el enlace entre estos elementos y exploran las sinergias entre género y medio ambiente, a la vez que plantean una aproximación a la sostenibilidad.

En los últimos años, la crisis ha exigido un peaje humano enorme, ha afectado los ingresos de los trabajadores y ha aumentado la vulnerabilidad de las personas marginadas, restringiendo el acceso a la salud y a la educación y exacerbando conflictos. Se han adoptado una gran variedad de medidas económicas y financieras enfocadas, principalmente, a restablecer el equilibrio económico reduciendo el déficit fiscal, evitando el hundimiento de las instituciones financieras, y más recientemente, en la recuperación del creciente económico. Y es que aún se piensa que el crecimiento es la panacea de las enfermedades económicas del mundo.

A pesar de que han pasado ya 20 años desde la Conferencia de Naciones Unidas sobre el Medio Ambiente y el Desarrollo, donde se destacó como centro de atención el deterioro ecológico de nuestro planeta y sus implicaciones para los seres humanos, aún hoy estamos enfrentándonos a los mismos problemas, agravados, eso sí, por nuevos retos que han resultado de la ausencia de una perspectiva global, ha destacado Sandra Guevara.

Por su parte, la Conferencia de Naciones Unidas sobre el Desarrollo Sostenible (Rio+20) enfatizó la gran importancia del crecimiento, pero desde una perspectiva verde, así como la necesidad de tomar acuerdos institucionales para fomentar la sostenibilidad. En este contexto – ha dicho Isabel Pla– es importante reconocer que el desarrollo sostenible no puede conseguirse sin reconocer los beneficios que los ecosistemas nos proporcionan, pero también las desigualdades persistentes en nuestras sociedades, como son las relacionadas con el género desde una perspectiva interseccional.

Las ecofeministas, término atribuido a la escritora francesa Françoise d'Eubonne, han destacado la necesidad de desafiar la invisibilidad de las mujeres, que comparte muchas características con la invisibilidad de la naturaleza. Las investigadoras de la Universitat de València han explorado en este artículo las posibles sinergias entre la ecología y el feminismo, y las maneras en que estas dos áreas se podrían reforzar mutuamente. Así mismo, perfilan una aproximación integrativa a la sostenibilidad y examinan la transformación posible del modelo económico prevalente occidental para incorporar perspectivas ecológicas y feministas.

Una de las aproximaciones adoptada por las ecofeministas, por ejemplo, se centra en las estrechas relaciones entre los seres humanos y la naturaleza como un desarrollo del impacto de las desigualdades de género en la estructura actual, y los numerosos retos a los que han de enfrentarse las mujeres del mundo a causa de su acceso limitado a los recursos económicos y su relación con la naturaleza. Otras aproximaciones destacan la necesidad de revisar la conceptualización y el desarrollo.

El discurso económico de superación de la crisis se centra sobre todo en los mercados y en los productos e ignora las personas que los producen y consumen y que, a menudo, tienen un acceso muy limitado a bienes y servicios. Y eso sobre todo afecta a las mujeres, que tienen una carga muy superior de trabajo –si consideramos que globalmente se encargan de tareas no retribuidas en casa y con la familia– y sufren una integración precaria en los mercados de trabajo mundiales. Todo ello en un contexto de una feminización creciente tanto de la pobreza como de la vulnerabilidad.

La conclusión del artículo es que, si queremos superar no solo la crisis sino también este modelo, será necesaria una intervención decidida del Estado como garante de derechos, por una parte, y además una economía que no agote y destruya el planeta, por otra. Es necesario reconocer la interrelación constante entre los ecosistemas y las personas en todo el mundo. La índole de esta interconexión en el sistema socioecológico hace que el mero impacto en apenas una parte de este sistema afecte al equilibrio mundial: de aquí la importancia de realizar evaluaciones ambientales a escala planetaria y de velar porque las prácticas de distribución sean justas y por la justicia internacional. Para las investigadoras, eso nos lleva a una necesaria elaboración conjunta de alternativas globales entre movimientos como el ecologismo y los feminismos. Y aún tendrían que añadirse dos condiciones determinantes: políticas públicas que aseguren la implantación de cambios profundos en los valores fundamentales, y una acción institucional comprometida y decidida que haga ver al mundo la necesidad de esta transformación y que genere el consenso y el liderazgo para aplicarla.

Sólo desde esta concepción holística, con nuevos valores básicos y con la promoción de la cooperación sobre la competencia, se podrá conseguir la superación del modelo que sólo considera productos y ganancias materiales como índice de bienestar, mientras que ignora la calidad de vida que incluye temas personales y emocionales de los seres humanos en un mundo habitable y no amenazado de agotamiento y destrucción.

Más información:

Towards an integrative approach to sustainability: exploring potential synergies between gender and environment, Isabel Pla Julián & Sandra Guevara de Molina. *Cepal Review* **110** (2013) - <http://www.eclac.cl/publicaciones/xml/0/51560/RVI110PlaJulian.pdf>

Valencia, 28 February 2014

Sustainable development could be improved by the preferential integration of the gender perspective.

- **Towards an inclusive approach of sustainability: possible synergies between gender and environment**

The professor and researcher of the Applied Economics Unit of the University of Valencia, Isabel Pla, and the doctoral student of this same university Sandra Guevara de Molina, have participated in a research on the synergies between gender and environment as an integrative proposal of approach to sustainability. The study has been published in the journal of CEPAL, a publication of the Economic Commission for Latin America and the Caribbean of the United Nations, whose aim is to contribute to the examination of the economic development problems in the region.

The current crisis has changed our lives and also the perception of our society and our world. However, the crisis we suffer is not a bad isolated moment. As the report, *Our Common Future*, of the World Commission on Environment and Development concluded, we are lead to successive relapses if poverty and inequality prevails in the planet. "Although there has been some progress since the United Nations Convention on Environment and Development in 1992, we have not adopted yet a development path that takes into account how ecosystems or the persistent social and gender inequalities work" Guevara said. For his part, Isabel Pla, coordinator of the Microcluster Gender and Sustainability, explains that "Sustainable development could be improved with the preferential integration of the gender perspective and of the ethics of care". The researchers have studied the link between these elements and explore synergies between gender and environment, and at the same time they suggest an approach to sustainability.

During the last years, the crisis has required humans to pay an enormous price. It has affected the incomes of workers and has increased the vulnerability of marginalised people, restricting the access to health and education and aggravating conflicts. A variety of economic and financial measures have been adopted focused, mainly, to restore the economic balance reducing the fiscal deficit, avoiding the collapse of financial institutions, and more recently, in the growing economic recovery. And it is still thought that growth is the panacea of the economic diseases of the world.

"Although 20 years have gone since the United Nations Convention on Environment and Development, where the ecological deterioration of our planet and its implications for humans was outlined as a centre of attention, even today we are facing the same problems, worsen, though, by new challenges that have resulted from the absence of a global perspective", Sandra Guevara stressed.

For its part, the United Nations Convention on Sustainable Development (Rio+20) emphasized the great importance of growth, but from a green perspective, as well as the need for

institutional agreements to promote sustainability. In this context- Isabel Pla has said- it is important to recognize that sustainable development cannot be achieved without recognizing the benefits that ecosystems provide to us, but also persistent inequalities in our societies, such as those related to gender from an intersectional perspective.

Ecofeminists, term attributed to the French writer Françoise d'Eubonne, have highlighted the need to challenge the invisibility of women, which shares many features with the invisibility of nature. The researchers from the University of Valencia have explored in this article the possible synergies between ecology and feminism, and the ways in which these two areas could reinforce each other. Thus, they outline an integrative approach to sustainability and examine the possible transformation of the prevalent Western economic model to incorporate ecological and feminist perspectives.

One of the approaches adopted by ecofeminists, for example, focuses on the close relationships between humans and nature as a development of the impact of gender inequalities in the current structure, and the many challenges that women of the world have to face because of their limited access to economic resources and their relationship with nature. Other approaches include the need to review the conceptualization and the development.

The economic discourse of overcoming the crisis focuses, above all, on markets and products and ignores the people who produce them, consume and, often, have a very limited access to goods and services. And that especially affects women, who have a much higher workload - considering that globally they are responsible for unpaid work at home and with the family- and suffer a precarious integration into global labour markets. All this, in a context of an increasing feminization both of poverty and vulnerability.

The conclusion of the article is, on one hand, that if we want to overcome not only the crisis but also this model, a decisive intervention of the State as guarantor of rights will be necessary, and also, on the other hand , an economic system that does not deplete and destroy the planet. It is necessary to recognise the constant interrelation between ecosystems and people throughout the world. The nature of this interconnection in the socio-ecological system makes the mere impact on just one part of this system affects the global balance: hence the importance of carrying out environmental assessments on a global scale and ensure that distribution practices are fair and for international justice. For researchers, this leads to a necessary joint development of global alternatives between movements like environmentalism and feminism. And still two determining conditions should be added: public policies ensuring the implementation of far-reaching changes in the fundamental values, and a committed and determined institutional action to make the world see the need for this transformation and generating consensus and leadership to apply it.

Only from this holistic concept, with new basic values and promoting cooperation on competence, can be achieved the overcoming of the model which only considers products and material gains as an index of well-being, while ignoring the quality of life that includes personal and emotional issues of humans beings living in a habitable and not threatened with exhaustion and destruction world.

More information:

Towards an integrative approach to sustainability: exploring potential synergies between gender and environment, Isabel Pla Julián & Sandra Guevara de Molina. *Cepal Review* **110** (2013) - <http://www.eclac.cl/publicaciones/xml/0/51560/RVI110PlaJulian.pdf>